

Nasilje u porodici – Plan časa

Ciljevi za polaznike

- Razgovarati o ulozi sistema zdravstvene brige i krivično-pravnog sistema u odgovoru na nasilje u porodici.
- Shvatiti da postoji tenzija između prava na samoopredeljenje i prava na sigurnost prilikom pravljenja politike na osnovu kojih se donose odluke u vezi sa nasiljem u porodici.
- Razumeti dinamiku nasilja u porodici, posebno njegovu povezanost sa rodnom neravnopravnošću.
- Ispitati kako demokratske države koje dele zajedničke principe i suočavaju se sa sličnim problemima ipak mogu da razviju veoma različita rešenja.
- Analizirati razloge za i protiv zahteva vlada da oni koju pružaju zdravstvene usluge prijavljuju slučajeve nasilja u porodici policiji.
- Identifikovati oblasti slaganja/neslaganja sa drugim polaznicima.
- Odlučiti, pojedinačno, ili kao grupa, da li vlada treba da zahteva od onih koji pružaju zdravstvenu uslugu da prijavljuju policiji slučajeve nasilja u porodici; potkrepiti odluke dokazima i zdravim rasuđivanjem.
- Osvrnuti se na značaj promišljanja prilikom donošenja odluka u demokratskom društvu.

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da zahteva od onih koji pružaju zdravstvenu uslugu da prijave policiji slučaj zlostavljanja u porodici?

Materijal

- Tok časa
- Štampani prilog 1 – Vodič kroz promišljanje
- Štampani prilog 2 – Radni list za promišljanje
- Štampani prilog 3 - Osvrt polaznika na promišljanje
- Čitanje
- Odabrana bibliografija
- Pitanje za promišljanje sa argumentima

Nasilje u porodici – Materijal za čitanje

1 Zamislite da ste u vezi sa osobom koja ima sklonost ka zlostavljanju. U naletu besa,
2 vaš partner vas udari. Nanosi povrede vašem licu. Želite da odete u bolnicu, ali znate da su
3 doktori obavezni po zakonu da prijave slučaj nasilja policiji. Pitate se sledeće: Da li će
4 prijavljivanje ovog slučaja sprečiti dalje zlostavljanje jer će vaš partner odgovarati za nasilje,
5 ili će izveštaj policije prouzrokovati još nasilja, zato što će vam se partner na taj način osvetiti
6 za prijavu?

7 Da bi zaštitili ličnu sigurnost svojih građana, demokratske države moraju da reše
8 ovakve dileme kada nastoje da zaustave nasilje u porodici. S obzirom na to da „nasilje u
9 porodici prevazilazi sve granice i javlja se u svim kulturama“ (Baban, 2003), vlade širom
10 sveta razvijaju politiku kako bi mu se suprotstavile. Jedna od predloženih politika jeste i da
11 zdravstvene ustanove imaju obavezu da prijave slučajeve domaćeg nasilja državnim vlastima.
12 Donošenje odluke za ili protiv ovakvog obaveznog prijavljivanja, uzimajući u obzir
13 prethodno poznavanje tematike, zahteva razumevanje strana uključenih u porodično nasilje.

14 **Dinamika nasilja u porodici**

15 „Procenjuje se da svaka peta žena tokom svog života biva suočena sa nekim oblikom
16 nasilja, koje u nekim slučajevima dovodi do ozbiljnih povreda ili smrti“.

17 - Svetska Zdravstvena Organizacija (WHO), Rešavanje problema nasilja nad ženama
18 Nasilje u porodici uključuje fizičko, psihičko, ekonomsko ili seksualno zlostavljanje intimnog
19 odraslog partnera. Nasilje u porodici razlikuje se od ostalih oblika nasilja, jer u
20 neproporcionalno većem obimu pogađa žene. U Evropi, „25 odsto prijavljenih krivičnih dela
21 nasilja uključuje napad muškarca na suprugu, ili partnera“ (Evropska komisija, 2000). Uz to,
22 rezultati jedne opsežne ankete sprovedene u SAD-u, koja obuhvata žene i muškarce otkrila je

23 da su žene tri puta češće od muškaraca žrtve nasilja od strane svog intimnog partnera. (Tjaden
24 / Thoennes, 2000).

25 Ovo rodno zasnovano nasilje predstavlja „složen i multidimenzionalan problem“
26 (Baban, 2003). Osobe koje nisu imale iskustva sa nasiljem u porodici mogu da okrive žene
27 što ostaju u vezi u kojoj se dešava zlostavljanje. Međutim, potrebno je napomenuti da intimne
28 veze retko kad podrazumevaju zlostavljanje na početku. Žene često razviju ljubav prema
29 svojim partnerima pre nego što nastupi zlostavljanje. Šta više, veze u kojima ima
30 zlostavljanja ne podrazumevaju konstantno nasilje. „Oni koji zlostavljaju na vrlo uspešan
31 način znaju da isprepletu intimnost i zlostavljanje kako bi kontrolisali svoje partnere“
32 (Koalicija iz Misurija protiv seksualnog i nasilja u porodici, 2006).

33 Važno je istaći da veliki broj slučajeva žena koje su iskusile nasilje u porodici
34 odražava duboko ukorenjenu rodnu neravnopravnost (WHO, 2005). UNIFEM (Razvojni
35 fond Ujedinjenih nacija za žene) identifikuje neravnopravnost u snazi između muškaraca i
36 žena kao primarni izvor nasilja nad ženama. Kada kulturne norme u porodici, školi, na
37 radnom mestu ovekoveče verovanje da su žene inferiorne u odnosu na muškarce, žene su
38 ugroženije i izložnije nasilju (UNIFEM, 2001). Iz ovog razloga, organizacije koje rade na
39 eliminaciji nasilja u porodici se sve više usredsređuju na promenu obrazaca muškog
40 ponašanja koji promovišu nasilje. Sproveden je, na primer, program sa mladom muškom
41 populacijom iz Bosne, Hrvatske, Crne Gore i Srbije, koji je za cilj imao da pomogne ovim
42 mladima da razviju muški identitet koji podrazumeva njihovu pravednu i na poštovanju
43 zasnovanu interakciju sa ženama (Eckman et al, 2007).

44 Siromaštvo, ratovi, manjak formalnog obrazovanja kod žena takođe su povezani sa
45 nasiljem u porodici (WHO, 2005). Muškarci koji su nezaposleni, ili nemaju sigurno
46 obezbeđen posao mogu da se ponašaju nasilnički, kao posledica frustracije ili osećanja
47 beznadežnosti. Pored muškaraca koji silovanje i seksualno nasilje nad ženama koriste kao

48 sredstvo rata, muškarci u nacijama koje su pogođene ratom mogu da izgube svoj status kao
49 vođe i zaštitnici domaćinstava. „Stres, osećanje nedoraslosti i nizak nivo samopouzdanja kod
50 muškaraca“ u takvim situacijama povećava stepen „verovatnoće za činjenjem nasilja“
51 (Eckman i drugi, 2007).

52 Takođe je veća verovatnoća da manje obrazovane žene budu žrtve nasilja u porodici
53 od onih sa višim stepenom obrazovanja. Mada neki muškarci mogu da reaguju nasilnički na
54 jačanje pozicija žena kroz obrazovanje, „kada dovoljan broj žena dostigne viši nivo
55 obrazovanja, one razviju „viši stepen samopouzdanja, bolje društveno umrežavanje, kao i
56 veću sposobnost da koriste informacije i sredstva koja su im na raspolaganju“ (WHO, 2005).
57 Ovakav način osnaživanja/jačanja pozicija žena može da dovede do promene tradicionalnih
58 uloga muškaraca i žena i omogući ženama da postignu ekonomsku nezavisnost, što sve
59 dovodi do veće rodne ravnopravnosti, čiji je rezultat manje rodno zasnovanog nasilja.

60 **Osporavana uloga obaveznog prijavljivanja**

61 Složena priroda nasilja u porodici mnoge navodi na zaključak da i rešenja moraju biti
62 složena. Ima onih koji se zalažu za stav da koordinisani odgovor zajednice predstavlja jedini
63 način kojim se obezbeđuje sigurnost osobe koja je preživela nasilje, kao i da nasilnici
64 odgovaraju za ono što su učinili. Taj odgovor podrazumeva angažman „agencija za
65 sprovođenje zakona, advokata, zdravstvenih ustanova, službi za zaštitu dece, privrede na
66 lokalnom nivou, medija, poslodavaca i sveštenstva“ (Stop nasilju nad ženama, 2006).

67 Ima i onih koji smatraju da je obaveza zdravstvenih institucija da prijave nasilje u
68 porodici državnim vlastima nešto ograničeniji, ali efikasan lek protiv nasilja u porodici.
69 Posmatrajući nasilje u porodici kao pitanje krivično-pravnog sistema i zdravstvene brige, oni
70 koji podržavaju obavezno prijavljivanje slučajeva nasilja u porodici žele da policija i
71 zdravstvene ustanove sarađuju na iznalaženju rešenja. Njihov argument je da se
72 uključivanjem zdravstvenih ustanova u proces prijavljivanja slučajeva obezbeđuje da lekari

73 razumeju dinamiku nasilja u porodici. Lekari koji prođu kroz obuku o nasilju u porodici biće
74 bolje informisani i imaće razvijeniju svest o ovom problemu, a time će biti u stanju da
75 identifikuju i tretiraju povrede koje su povezane sa njim (Kolorado Koalicija protiv nasilja u
76 porodici, 2006).

77 Oni koji smatraju da je sigurnost osobe koja je preživela nasilje na prvom mestu
78 prilikom pružanja odgovora na nasilje u porodici često se ne slažu sa obavezom
79 prijavljivanja ovakvih slučajeva. Prema Komisiji za ljudska prava, policijska kultura u
80 velikom broju zemalja pokazuje diskriminirajući stav prema ženama uopšteno, a prema ženama
81 koje su preživele kućno nasilje naročito (Coomaraswamy, 1997). Iz tog razloga žene često
82 nemaju poverenja u policajce i ne žele da njima prijave slučaj nasilja/zlostavljanja. „Ako se
83 osobe koje su preživele nasilje plaše da će prijavljivanje slučaja dovesti u veću opasnost njih i
84 njihovu decu, može se desiti da one i ne potraže medicinsku pomoć ili da medicinskim
85 radnicima ne kažu ništa o zlostavljanju“ (Hyman, 1997). Kada osobe koje su preživele nasilje
86 izbegavaju medicinski tretman zato što nemaju poverenja u policiju i/ili se plaše da će im se
87 oni koji su ih zlostavljali osvetiti zato što je slučaj prijavljen državnim organima, dešava se
88 često da i ne dobiju negu i sredstva koja su im na raspolaganju, kao što su savetovanište,
89 sklonište i pravne usluge koja su im potrebna da bi sprečile dalje zlostavljanje.

90 U stvari, neke zdravstvene ustanove navode da obaveza prijavljivanja slabi njihovu
91 mogućnost da delotvorno intervenišu u slučajevima nasilja u porodici. Ako osobe koje su
92 preživele nasilje sakriju od zdravstvenih radnika situacije u kojima su zlostavljane, kako bi
93 izbegle obavezu prijavljivanja ovakvih slučajeva, zdravstvene ustanove ne mogu da ih upute
94 na odgovarajuće službe za podršku, ili na korišćenje sredstava koja bi im inače bila na
95 raspolaganju. Neke zdravstvene ustanove obavezu prijavljivanja slučajeva vide i kao
96 narušavanje odnosa poverljivosti/diskrecije između pacijenta i onog koji pruža zdravstvene

97 usluge. Ako je, pak, politika obaveznog prijavljivanja na snazi, onda zdravstveni radnici krše
98 zakon time što odbijaju da prijave slučaj nasilja u porodici (Ujedinjene nacije, 2006).

99 Predlagači obaveznog prijavljivanja smatraju da zbog toga što veliki broj osoba koje
100 su preživele nasilje u porodici ne prijavi slučaj policiji, vlasti imaju poteškoće prilikom
101 procenjivanja učestalosti, ili razmera nasilja u porodici. Bez tačne statistike o ovom
102 problemu, oni koji kreiraju politiku mogu imati problema prilikom dobijanja sredstava i
103 podrške neophodne za pružanje pomoći osobama koje su preživele nasilje u porodici, ili u
104 kreiranju efikasnih programa za prevenciju nasilja. Obavezno prijavljivanje od strane
105 zdravstvenih ustanova može vlastima da pomogne da na što bolji način dokumentuju
106 incidente nasilja u porodici koji pogađaju njihove građane (Stop nasilju nad ženama, 2006).
107 Uz precizniju identifikaciju problema, vlasti mogu nasilje u porodici da tretiraju kao pitanje
108 javne politike koje zaslužuje hitnu pažnju i rešenje.

109 Poklonici obaveznog prijavljivanja takođe insistiraju na tome da obavezno
110 prijavljivanje omogućava državnim vlastima da pronađu počinioce zlostavljanja. Ukoliko
111 osobe koje su preživele zlostavljanje ne odu u policiju, ili u socijalne službe da prijave
112 počinioce, vlasti nisu u mogućnosti da krivično gone one koji su počinili nasilje u porodici. S
113 druge strane, ako zdravstvene ustanove prijave slučajeve nasilja, krivično-pravni sistem može
114 osobama koje su preživele nasilje da dodeli odgovarajuću zaštitu. Uz to, dokaz o
115 zlostavljanju koji zdravstvene ustanove navode u medicinskom dosijeu osobe koja je
116 preživela nasilje može da bude iskorišćen za sudsko gonjenje, kao i osudu identifikovanih
117 počinioca zlostavljanja.

118 Oni koji se protive obaveznom prijavljivanju navode kao argument to da ono lišava
119 osobe koje su preživele nasilje prava da same donesu ključne životne odluke.
120 Nedoovoljavanjem osobama koje su preživele nasilje da odluče da li žele da prijave

121 zlostavljanje, obavezno prijavljivanje „održava kontinuitet stereotipa zlostavljane žene kao
122 pasivne i bespomoćne“ (Hyman, 1997).

123 Oni koji podržavaju obavezno prijavljivanje navode da ono poboljšava sigurnost
124 osoba koje su prežive nasilje, jer nasilje u porodici tretira kao krivično delo napada i
125 zlostavljanja, a ne kao „porodičnu stvar“ (Sachs, 2000). Da bi eliminisale nasilje u porodici,
126 vlasti treba da informišu javnost da nasilje u porodici „predstavlja ozbiljan zločin koji neće
127 biti ignorisan“ (Kolorado Koalicija protiv nasilja u porodici, 2006).

128 Aktivistkinja za ljudska prava Charlotte Bunch navodi sledeće „Nema ničeg
129 postojanog u vezi sa nasilnim ugnjetavanjem žena i devojaka....Ali, s obzirom na to da je ono
130 već dugo duboko ukorenjeno, u maltene svakoj kulturi koja opstaje na zemlji napori da se
131 razbiju društvene strukture koje ga tolerišu, ili namerno odbijaju da ga vide, zahtevaju
132 kreativnost, strpljenje, i akciju na mnogo frontova.“

Nasilje u porodici – Odabrana bibliografija

Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Nurses, *Mandatory Reporting of Intimate Partner Violence* (Washington, D.C.: AWHONN, 2007), http://www.awhonn.org/awhonn/binary.content.do;jsessionid=CB320B57897F5C93C5A4152FB03D5F40?name=Resources/Documents/pdf/5H1_PS_IntimatePartnerViolence.pdf.

Baban, Adriana, *Domestic Violence against Women in Albania* (New York: UNICEF, 2003), http://www.unicef.org/albania/domviol_eng.pdf.

Bunch, Charlotte, "The Intolerable Status Quo: Violence against Women and Girls," in *The Progress of Nations 45* (New York: UNICEF, 1997), <http://www.unicef.org/pon97/40-49.pdf>.

Colorado Coalition Against Domestic Violence, *Mandatory Reporting by Health Care Professionals* (Denver, CO: CCADV, 2006), <http://www.ccadv.org/publications/CCADVMandatoryReportingIssueBrief.pdf>.

Coomaraswamy, Radhika, *Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes, and Consequences* (Geneva, Switzerland: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 1997), <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/043c76f98a706362802566b1005e9219?Op=OpenDocument>.

Eckman, Ann, et al., *Exploring Dimensions of Masculinity and Violence* (Washington, D.C.: International Center for Research on Women & CARE, 2007), http://www.wavenetwork.org/images/doku/balkan_gender_based_violence_report.pdf.

European Commission, "European Campaign to Raise Awareness of Violence against Women" (2000), http://ec.europa.eu/employment_social/equ_opp/violence_en.html.

Hyman, Ariella, *Mandatory Reporting of Domestic Violence by Health Care Providers* (San Francisco, CA: Family Violence Prevention Fund, 1997), <http://www.endabuse.org/health/mandatoryreporting/policypaper.pdf>.

Missouri Coalition Against Domestic and Sexual Violence, *A Framework for Understanding the Dynamics of Domestic Violence* (Jefferson City, MO: MCADSV), <http://www.mocadsv.org/Resources/CMSResources/pdf/dv101.pdf>.

Sachs, Carolyn, "Should Physicians Be Required to Report Domestic Violence to the Police?" (2000), *Western Journal of Medicine* 173 (4): 225.

Stop Violence Against Women (Minneapolis: Minnesota Advocates for Human Rights, 2006), <http://www.stopvaw.org>.

Tjaden, Patricia, and Nancy Thoennes, *Extent, Nature, and Consequences of Intimate Partner Violence: Findings from the National Violence against Women Survey* (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, 2000), www.ncjrs.gov/txtfiles1/nij/181867.txt.

UNIFEM, "Masculinity and Gender-Based Violence," *UNIFEM Gender Fact Sheet No. 5* (Bangkok, Thailand: UNIFEM East and Southeast Asia Regional Office, 2001), <http://unifem-eseasia.org/resources/factsheets/UNIFEMSheet5.doc>.

United Nations, *Secretary-General's Study on Violence against Women* (New York: UN Division for the Advancement of Women, 2006), <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/violenceagainstwomenstudydoc.pdf>.

World Health Organization, *Addressing Violence against Women and Achieving the Millennium Development Goals* (Geneva, Switzerland: WHO Press, 2005), <http://www.who.int/gender/documents/MDGs&VAWSept05.pdf>.

Nasilje u porodici – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da zahteva od onih koji pružaju zdravstvene usluge da prijave slučaj nasilja u porodici policiji?

DA – Argumenti u prilog pitanju za promišljanje

1. Nasilje u porodici je problem i zdravstvenog i krivično-pravnog sistema. Samim tim, oni koji pružaju zdravstvenu negu moraju da budu uključeni u rešavanje ovog problema. Obavezno prijavljivanje ohrabruje zdravstvene radnike da sarađuju sa policijom, što vodi efikasnijem odgovoru na nasilje u porodici.
2. Uključivanje zdravstvenih radnika u proces prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici pomaže da se obezbedi da lekari razumeju dinamiku nasilja u porodici. Lekari koji prođu kroz obuku o kućnom nasilju imaju veću svest o problemu i tako će biti u stanju da identifikuju i tretiraju povrede povezane sa istim.
3. Vlade treba da budu u stanju da tačno procene učestalost i razmere nasilja u porodici kako bi mogle da ga tretiraju kao važno pitanje javne politike koje zaslužuje hitnu pažnju i rešenje. Zbog toga što mnoge osobe koje su preživele nasilje ne odu do policije da prijave slučaj nasilja u porodici, vlasti imaju probleme prilikom dokumentovanja incidenata nasilja u porodici. Obavezno prijavljivanje od strane zdravstvenih ustanova pomaže vlastima da preciznije identifikuju ovaj problem, kako bi mogle da mobilizuju sredstva i javnu podršku, koji su neophodni za borbu protiv ovog problema.
4. Obavezno prijavljivanje pomaže državnim vlastima da pronađu i kazne lica koja su zlostavljala. Kada zdravstvene ustanove prijave incidente nasilja u porodici, krivično pravni sistem može osobama koje su preživele nasilje da dodeli odgovarajuću zaštitu. Dokaz o zlostavljanju koji zdravstveni radnici prikazuju u medicinskom dosijeu osobe koja je preživela nasilje takođe može biti upotrebljen za sudsko gonjenje i osudu lica koja su zlostavljala.
5. Obaveznim prijavljivanjem poboljšava se sigurnost osoba koje su preživele nasilje time što se ono tretira kao krivično delo, a ne kao „porodična stvar“. Ovakvim tretmanom nasilja u porodici šalje se poruka da je nasilje u porodici ozbiljan zločin koji Vlada neće ignorisati.

Nasilje u porodici – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da zahteva od onih koji pružaju zdravstvene usluge da prijave slučaj nasilja u porodici policiji?

NE - Argumenti protiv pitanja za promišljanje

1. Nasilje u porodici je složen problem koji zahteva složeno rešenje. Mada obavezno prijavljivanje uključuje zdravstveni i krivično pravni sistem, ono ne promovise koordinisani odgovor zajednice na nasilje u porodici. Takav odgovor zahteva još i učešće advokata, službi za zaštitu dece, lokalnih privrednika, medija, poslodavaca i sveštenstva.
2. Iako pobornici obaveznog prijavljivanja imaju dobre namere, ova politika ne predstavlja delotvoran način da se osobi koja je preživela nasilje obezbedi sigurnost. Većina osoba koje su preživele nasilje u porodici su žene, a veliki broj policijskih kultura izražava diskriminišući stav prema ženama. Stoga veliki broj žena nema poverenja u policijske službenike i ne želi, bilo posrednim, bilo neposrednim putem, njima da prijavi slučaj zlostavljanja. Ako osobe koje su preživele nasilje procene da će ih obavezno prijavljivanje od strane zdravstvenih ustanova staviti u još veću opasnost, može se desiti i da ne potraže medicinsku negu nakon nanesenih povreda.
3. Obavezno prijavljivanje slabi sposobnost onih koji pružaju zdravstvenu negu da pruže efikasnu intervenciju u slučaju nasilja u porodici. Ako osobe koje su preživele nasilje sakriju od zdravstvenih radnika situacije u kojima su bile zlostavljane, kako bi izbegle obavezno prijavljivanje, zdravstvene ustanove ne mogu da ih upute na odgovarajuća sredstva, niti službe za podršku.
4. Obavezno prijavljivanje narušava odnos poverljivosti/disrecije u odnosu između pacijenta i onoga ko pruža zdravstvene usluge. Ukoliko pacijenti ne žele da prijave slučaj nasilja, veliki broj zdravstvenih radnika želi da poštuje ovakvu odluku. Obavezno prijavljivanje pretvara ovo moralno odbijanje da se prijavi nasilje u porodici u kršenje zakona.
5. Osobe koje su preživele nasilje su nezavisne odrasle osobe koje imaju pravo da donesu svoje sopstvene ključne životne odluke. Time što ne dozvoljava osobama koje su preživele nasilje da same odluče da li žele da prijave da su bile zlostavljane, obavezno prijavljivanje „održava kontinuitet štetnog stereotipa zlostavljane žene kao pasivne i bespomoćne“ (Hyman, 1997).